

Student med barn på armen

Tekst: Silje Hognestad

Huskeliste for utenlandsstudenter, står det i avisen. Husk søknadsfristen til universitetene, husk å søke om studielån, husk forsikring, husk å ha gyldig pass, sjekk om du trenger visum. Barnehage, barnetrygd, kontantstøtte og barneforsikring er ikke de ordene man i utgangspunktet forbinder med en norsk student i utlandet.

Det er viktig at barna har en trygg og god hverdag mens foreldrene studerer, uansett land, kultur og språk. Foto: Pavel Losevsky, dreamstime.com. Foto forrige side: Nyul, dreamstime.com

Det er likevel hverdagen til en hel del nordmenn rundt om i verden. Det er en stor avgjørelse å ta om man skal flytte en hel familie til et annet land for å studere. Som student står man helt alene med arbeidet det innebærer å flytte, det er ikke noe firma som betaler en dyr leilighet, det er ingen jurister som ordner skatteavtaler, det er ingen firmabarnhager som står med åpne armer for å ta imot barna. Det er heller ikke noen som sitter parat med informasjon om hvordan du skal søke om barnehageplass, hvorvidt du er berettiget til barnetrygd fra studielandet, eller om du må tegne en egen forsikring for barna. Selv ANSA kommer litt til kort på disse spørsmålene, og for mange utenlandsstudenter med barn er det ikke så mye å hente i et ANSA-medlemskap.

Kompliserte forberedelser

Jeg er medisinstudent, og jeg er mor til to. Da jeg bestemte meg for å flytte til Danmark for å studere medisin, var min eldste datter halvannet år. Det tok lang tid og mye jobb å finne ut hvordan vi best mulig skulle flytte til et nytt land og en ny by, og hvor vi ikke hadde noen kjente som kunne hjelpe oss. ANSA kunne være behjelpelig med råd om hvordan å skrive søkna-

den til universitetet. De kunne også tipse om nettsider for boligsøk, resten måtte vi finne ut selv. Det krevde mye tid, penger og reiser til København for å forberede oss best mulig. Når man skal flytte med et barn, overlater man ikke riktig så mye til tilfeldighetene som man kan gjøre når man kun reiser med voksne. Da studiestart nærmet seg, var de fleste praktiske ting i boks, og vi var mange erfaringer rikere.

Litt mer arbeid

Nå har vi bodd i utlandet i noen år. Vi har fått et barn til, som er født i Danmark. Det dukker stadig opp nye utfordringer og spørsmål i det at man skal forholde seg til to land. I løpet av de årene vi har bodd her, har vi blitt kjent med flere i samme situasjon, de færreste er ANSA-medlemmer, men de er nordmenn som studerer i utlandet, med familie på slep. Det lar seg nemlig fint gjøre, man skal bare legge litt mer arbeid i det. Arbeid som hver enkelt som skal flytte til utlandet for å studere, må gjøre, fordi det ikke finnes noen gode råd på Internett, noen kontaktpersoner med slike erfaringer etc.

Først trodde jeg at vi var alene i verden om å være så «gale» at vi flyttet utenlands, på norsk studielån, med vår lille datter

i reiseseng og bæremeis. Det har jeg erfart at vi ikke er. Det er mange som har gjort det samme, og det er mange som gjerne vil ta en hele eller deler av en utdanning i utlandet, men ikke helt vet hvordan, fordi det er en stor jungel av informasjon som både skal finnes og forseres.

Forsikringstrøbbel

For oss voksne studentene som er medlem av ANSA, er det en kjempegod forsikringsordning. Den tar hånd om alle slags situasjoner man kan komme opp i. Den passer på at vi er forsikret både i studielandet, når vi er på reise, og når vi er i hjemlandet. Når man kontakter forsikringsselskapet for å få en liknende ordning for barna, er det veldig vanskelig, ja faktisk helt umulig. Det lar seg heller ikke gjøre å få en barneforsikring for barna i Norge, for der gjelder det bare for «norske» barn. Og forsikringer i studielandet, et land man kanskje oppholder seg i noen år, men absolutt på midlertidig basis, er beregnet på «deres» barn. Når man bor i Norden, er det heldigvis ikke så ille, for da er man dekket av inter-nordiske trygdeavtaler og ordninger som passer på at det finnes noen sikkerhetsnett, slik som for eksempel reiseforsikring.

Nordiske avtaler

De inter-nordiske avtalene skal gjøre det enkelt å flytte mellom landene. Det innebærer at man, imotsetning til utenlandsstudenter i andre land, må melde flytting til folkeregisteret og flyttes ut av Norge og folketrygden. Det vil si at man mister alle rettigheter fra Norge, og kun skal forholde seg til studielandet. Barnetrygd og kontantstøtte opphører, for barna tilhører ikke lenger Norge.

Kasteball i systemet

I studielandet blir man mistenksomt ønsket velkommen. Hvor lenge skal du bo her, da? Nå, så du skal bare studere? Nei, da har du ikke krav på barnetrygd. Eller? Så må man sende brev, mellom norske trygdekontor og studielandets trygdekontor, og man skal ha stempel og dokumentasjon på både det ene og det andre, mens alt man egentlig vil, det er bare å studere. Det positive er at det alltid løser seg til slutt. Det rare er at det for de fleste jeg kjenner i samme situasjon, løser seg på ulike måter. En samling med erfaringer, tips og gode råd i denne forbindelse ville vært gull verd, og potensielt veldig tidsbesparende.

Hvis man finner på å få barn mens man studerer i utlandet, er det mange ting man skal være oppmerksom på. Hvilket land skal betale for sykehuset? Hvor skal man ha svangerskapsoppfølgingen, hvilke rettigheter har man etter fødsel? Bor man i Norden, har man for eksempel ikke krav på engangstønadene alle andre norske studenter får. Det er faktisk en ganske urettferdig konsekvens av de inter-nordiske avtalene. For mens man får lån av Lånekassen og ikke får lov å benytte seg av studielandets gode studentfinansieringer og fødselspermisjonsord-

ninger, får man heller ikke benytte seg av de ordningene som kommer andre studenter på norsk studielån til gode. Det betyr at man går glipp av mange tusen kroner, penger alle andre studenter får ganske automatisk.

Å finne opp kruttet

Når man står på flyttefot for å skulle ut å studere, er det viktig å ha god og trygg barnepass til de små. En trygg havn mens mor og far er på skolen er ekstra viktig når man befinner seg i et annet land enn sitt eget, og kanskje omgis av et annet språk, og en annen kultur. Barnepassordninger er utrolig forskjellig fra land til land og sted til sted. Jeg vet mye om barnehager i København. Andre vet mye om nannyer i England eller Écoles maternelles i Frankrike. Dette er kunnskap som hver enkelt familie som har prøvd å flytte til utlandet sitter inne med, men som man ikke kan google seg frem til. Det er prøv-ut-og-lær-metoden. Det er ofte jeg møter nyankomne nordmenn i sjømannskirken som sitter med nøyaktig de samme spørsmålene og utfordringene som jeg også har prøvd bare få år tidligere, og jeg kan dele internettadresser, telefonnummer og erfaringer, som kan gjøre det litt lettere for dem. Det er ingen vits at alle som flytter ut av Norge skal behøve å finne opp kruttet hver gang.

Papirmøller er frustrerende for den beste. Foto: Shariff Che' Lah, dreamstime.com

Verden trenger
mer ren energi.
Det kan du jobbe
med i Statkraft
hver eneste dag.

Se statkraft.no

Medlemsordninger

For oss som er ANSA-medlemmer, er det en del gode medlemsordninger. Jeg er veldig glad for bankløsningen og for forsikringen. En ordning jeg har fått benyttet meg lite av, er rabattene på fly. Jeg kan fly verden rundt for en relativt billig penge, men med en gang jeg skal ha med meg mitt nyfødte barn hjem til besteforeldrene blir det stopp. Barn? Nei, det går ikke. Ikke en del av avtalen. Hvor vanskelig kan det være å skrive en ekstra bestilling for et spedbarn som sitter på fanget til moren? Eller en helt vanlig barnebillett? Umulig? Ok, får ordne det selv da.

Ikke mer i støtte

Det er en vanlig misforståelse blant folk at man får penger til å reise hjem for når man studerer i utlandet, som et tillegg i studielånet. På samme måte som mange tror at man får mye mer penger når man har barn. Det siste finnes det jo ordninger for hvis man er aleneforsørger eller har en partner som også er student, eller har lav inntekt, men støtte til hjemreise, eller i det hele tatt borteboerstipend faller bort etter en viss alder. De fleste utenlandsstudentfamilier har bare grunnstøtten fra Lånekassen å forholde seg til.

Det hjelper ikke om én og én student må krangle med trygdekontoret om barnetrygd. Det hjelper ikke om hver enkelt gravid, norsk, kvinnelig student kjemper for å få engangsstønad som andre norske studenter, og det hjelper veldig lite å ringe å be om barnebillett, barneforsikring og alle de andre tingene som vil gjøre tilværelsen som utenlandsstudent med barn enda litt bedre, så lenge man gjør det alene.

Det kunne vært veldig interessant å ta en diskusjon med Lånekassen om studiefinansieringen for studenter med barn, men det hjelper så lite, hvis man skal gjøre det én og én.

Ikke alene

ANSA har gjort lite for studentfamilier i utlandet, og det er forståelig. De fleste som flytter med barn, er ikke ANSA-medlemmer, eller de er det bare en kort stund. Forståelig, fordi de ikke får så mye ut av ANSA-medlemskapet sitt, som en mer tradisjonell utenlandsstudent.

Jeg tror egentlig dette bare er en misforståelse. Jeg tror hver eneste en som pakker bøker og barn i bagasjen, føler seg alene, men for så å oppdage at det er de slett ikke er så alene som de tror. Det er ikke så uvanlig, det er bare ikke noe organisert opplegg for denne gruppen.

Deler gjerne erfaringer

Det er stadig flere eldre studenter i Norge, og mer og mer vanlig å få barn i løpet av studietiden. I tillegg oppfordres man til å ta deler av utdanningen i utlandet. Det er helt naturlig at det blir flere utenlandsstudenter med barn. Det er et stort potensial for å samle informasjon for, om og til denne gruppen, noe som kan komme både ANSA og studentene til glede. Det er en stor utfordring og en spennende opplevelse å få lov å studere i utlandet. Det er gøy å få et tospråklig barn, og det er interessant å få lære en ny kultur (ja, selv i den danske kulturen er det en del nytt for en nordmann) både som student og som foreldre. Jeg tror det er mange flere som vil våge å ta del i denne opplevelsen hvis de får vite om mulighetene, får litt hjelp på veien, og hvis initiativet ikke kveles i starten av byråkrati og uvitenhet. ANSA kan gjøre mye for å ta del i også denne studentgruppens utfordringer, og bli en enda bedre organisasjon for oss utenlandsstudenter. Vi som allerede studerer i utlandet med barn og familie, vi er her, klare for å dele våre erfaringer. Vi er kanskje ikke så lette å finne i ANSAs organisasjon, men det kan det jo gjøres noe med!

Silje Hognestad er mor til to og studerer medisin i København med mann og barn på slep.

1,9 utland

Tekst: Eira Bjørvik, organisasjonskonsulent

Gjennomsnittlig fødes det 1,9 barn per kvinne i Norge. Mange av dem har eventyrlystne foreldre. Noen av dem har foreldre under utdanning. Få av dem har studerende foreldre som tråkler seg gjennom en jungel av stønadsordninger, setter seg på flyet og lander – på campus i Cordoba.

Det er viktig at også barn er godt forsikret hvis uhellet er ute. Foto: Beth Van Trees

ANSA besvarer hvert år over 12 000 henvendelser om studier i utlandet. Spørsmål om forsørgeransvar for barn kan telles på én hånd. Men hvilke stønadsordninger kan NAV og Lånekassen tilby utenlandsstudenter med barn? Og hvordan går man egentlig frem i forhold til barnehageplass? Hva med skoletilbud? Og helsesjekk og svømmekurs? – Mangelen på vante nettverk merkes ekstra godt for denne gruppen studenter, forteller rådgiver i ANSA, Britt Ystebø. – Vertsland kan sjelden matche det tilbudet

av barnetilpassede ordninger vi har i Norge. Vi anbefaler gjerne småbarnsstuderende å henvende seg til andre norske aktører i utlandet. Det kan være utenriksstasjonene, Sjømannskirken, eller en stor norsk arbeidsgiver som StatoilHydro. Erfaring tilsier at man på disse stedene gjerne finner folk som har barn selv, eller kjenner til noen som har det. De har dermed gått opp terrenget på forhånd, og kan bidra med verdifull informasjon om tilrettelagte ordninger for nordmenn med barn. Ystebø un-

derstreker at det naturligvis også er fornuftig å forhøre seg med det aktuelle studiestedet i forhold til tilrettelagte ordninger for studenter med barn.

ANSA jobber kontinuerlig for å bedre studieforholdene for studenter i alle situasjoner, også studerende foreldre. Siden kontantstøtten ble innført av Bondevik I-regjeringen i 1998, har ANSA arbeidet for at norske utenlandsstudenter med barn skal ha de samme rettighetene til kontantstøtte som studenter i Norge. Per i dag har ikke utenlandsstudenter tilgang til denne støtten. I denne drakampen har det hittil vært lite å hente, noe som blant annet lar seg forklare av rådende politiske uenighet om kontantstøtteordningen. – Utenlandsstuderende foreldre står overfor mange utfordringer. Å gi dem de samme stønadsrettighetene som studentforeldre bosatt i Norge, vil sende et viktig signal om anerkjennelse av denne type erfaring, mener Ystebø.

Det finnes ingen entydig oversikt over hvor mange utenlandsstudenter som har barn. Basert på oversikten over hvor mange studenter som har oppgitt i søknaden til Lånekassen, kan imidlertid Trine Alfredsen ved Lånekassens budsjett- og utredningskontor, fortelle at det for skoleåret 2004/2005 var 572 studenter som i sine søknader til Lånekassen oppga at de hadde barn. For skoleåret 2006/2007 var tallet sunket til 508, og for inneværende år er det hittil 414 som har oppgitt at de har forsørgeransvar for barn. – Av tallene ser vi at andelen elever og gradsstudenter i utlandet som har oppgitt å ha barn, har vært relativt stabil de siste årene. Nedgangen skyldes generell nedgang i antall studenter til utlandet, kommenterer Alfredsen. Det totale antall helgradsstudenter som fikk innvilget støtte til utenlandsopphold for skoleåret 2004/2005 var 14 841. Til sammenlikning var fjorårets tall 13 359.

Stønadsversikt

Arbeids- og velferdsforvaltningen (www.nav.no) har informasjon om:

Barnetrygd utbetales under opphold i et annet EØS-land så fremt familien er medlemmer av folketrygden under utenlandsoppholdet. Som hovedregel vil du ikke lenger være medlem av folketrygden dersom du oppholder deg utenfor landegrensene i mer enn 12 måneder. Utbetaling av barnetrygd i land utenfor EØS avhenger av hvorvidt Norge har en trygdeavtale med det aktuelle landet eller ei.

Foreldrepenger skal sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel. Du kan få foreldrepenger hvis du har hatt pensjonsgivende inntekt i minst seks av de ti siste månedene før stønadperioden tar til.

Engangsstønad gis ved fødsel og ved adopsjon dersom du ikke har rett til foreldrepenger. For de fleste heltidsstuderende vil denne stønaden erstatte foreldrepenger.

Kontantstøtte kan unntaksvis innvilges under utenlandsopphold med en varighet på opptil tre måneder.

Enslige forsørger under opphold i utlandet. Hovedregelen er at du

og barna skal oppholde dere i Norge. Dersom du beholder medlemskapet i folketrygden, kan stønad likevel innvilges dersom utenlandsoppholdet ikke er ment å vare mer enn seks måneder.

Statens lånekasse for utdanning (www.lanekassen.no) har informasjon om:

Stipend og lån. En student med barn mottar stønad fra Lånekassen på lik linje med studenter uten barn.

Forsørgerstipend. Dersom du bor sammen med barn født i 1993 eller senere som du forsørger, kan du få forsørgerstipend.

Fødselsstipend kan du få dersom du får barn mens du er under utdanning, fødselsstipend. Dette gjelder både ved fødsel og adopsjon. Fødselsstipend betyr at du får hele det beløpet du ellers ville fått som stipend og lån, som stipend i en periode på inntil 42 uker.

Permisjon i fra utdanningen

Du kan beholde fødselsstipendet selv om du tar permisjon fra utdanningen. Bit deg likevel merke i at dersom du tar permisjon tidligere enn tre uker før fødselen, må det skyldes sykdom eller

faglige årsaker.

Sykemelding. Blir du syk og av den grunn ikke kan følge undervisningen, kan du søke Lånekasse om omgjøring av lån til stipend i sykdomsperioden. Sykdom hos egne barn under ti år gir rett til sykestipend etter de samme reglene som ved egen sykdom.

Forholdet mellom NAV og Lånekassen

Får du engangsstønad fra NAV, vil ikke dette påvirke støtten fra Lånekassen. Egne foreldrepenger fra NAV påvirker ikke retten til fødselsstipend, men hvis din ektefelle/samboer/partner mottar foreldrepenger, har dette betydning for fødselsstipendet.

Fylkesmannen i Vest-Agder (www.fylkesmannen.no) har informasjon om skoletilbud for norske barn i skolepliktig alder

Se også: «Norske familier som flytter til utlandet», veileder (2005), Barne- og familiedepartementet.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/hld/dok/veiledninger_brosjyrer/2005/Veileder-for-norske-familier-som-flytter.html?id=461431